

Forord af Poul Christensen

Ingeniør Gorm Erik Hjort i Åbyhøj, der havde sin opvækst i Støvring for et par generationer siden, har fra tid til anden overladt lokalhistorisk arkiv en del optegnelser, der fortæller om byen og omegnen fra før vi andre kom til.

Nærværende manuskript "Støvring - en underlig by, i en underlig tid" tegner med sine spredte glimt et ganske fint billede af en lille by hvor alle kendte alle.

Perioden er fra omkring 1920 til 1945. Gorm E. Hjorts far var læge i byen, og selv har han tydeligvis altid følt en ret stærk tilknytning til den by, som han forlod for nu snart mange år siden.

Støvring – en underlig by i en underlig tid

Skrevet 1994 af Gorm Hjort, bragt i "Hanan" 4. Rk. Nr. 10, 1995

Støvring Kro og have set fra luften

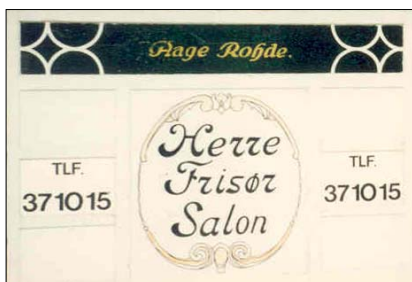
Grøn stod krohaven i sommerens fylde. Aalborgenserne nød her i "Oasen" mellem Hobro og Aalborg deres kaffe og kager eller fru Rasmussen's gode mad kendt fra Skagen til Gedser. Bilerne stod som noget seværdigt i række udenfor krohaven. Motivet kom på postkort. Børnene legede på den farlige, skråtstillede karruselplade, drevet rundt af ivrige børnefødder. Nord for haven spillede drengene fodbold.

Lægen, Arne Hjort, holdt vagt i sin stue døgnet rundt. I sin sparsomme fritid studerede han insekter. I øvrigt talte han ikke meget med folk udover det nødvendige.

"Husk min bekendte Kaffe, altid friskbrændt og friskmalet. Hans Lillienskjold, Telefon 10".

Grå og solid dannede stationen med sin toetagers bygning et hvilepunkt for øjet ved "Gaden's" ende og værnede mod østenvinden. I stationens ventesal var byens kunstudstilling med plakater på væggene. De fleste var turistbilleder fra Svejts og Norge. To af dem havde motiver fra folkeviser. På den ene så man "Jomfruen i Fugleham". Hun kræver, at svenden skal skære sit hjerte ud, mens han knæler foran hende, og give hende det. Det andet billede forestillede "Jomfruen i Ormeham". Billederne er kopier efter professor Joakim Skovgaard's gobeliner til Dronningens værelse på Christiansborg og afbildet i "Juleroser" 1930 ved Hans Brix. Kakkelovnen, der om vinteren blev fyret med tørv, glødede svagt mellem døre der førte ind og døre der førte ud.

Når toget sydfra kørte ud af Rold skov, kunne man høre det en kort tid. Lyden forsvandt, mens toget kørte nedover engen og åen. Den kom først igen, når toget var ud for signalmasten.

Barbermester Aage Rohde malede i 1930 guirlander i Art Nouveau stil omkring sit navn på glasruderne til sin butik.

Ølhandler Frandsen nøjedes med en reklame i sit vindue. På reklamen læste man et navn, når man kom gående hen imod den og et andet navn, når man fjernede sig. Og senere så man det bekendte billede af Erik Henningsen af den trætte og svedige mand, der læner sig op ad et led og ønsker sig en grøn Tuborg på muren hos en købmand i Sønderbyen.

Hestene, der blev skoet ved smedjen, og jumberne, som karetmageren overfor gjorde i stand, fyldte Viborgvej's fortove, så man smukt måtte gå på kørebanen. Drengene kørte på kælk ned af bakken på Hæsumvejen ud for cementstøberen. De modigste kælkede ned til stationen og lod sig trække op ved at binde sig til mælkevognene.

Den gamle Buderup kirke blev nedlagt i 1906, men der foretoges begravelser på kirkegården til langt op i 30'erne. Blandt de sidste, der blev begravet her, var Slik-Bine og Julle fra Heden. De havde fået lovninng på det, mens de levede.

Den første, der blev begravet på Støvring kirkegård var Kresten Leere, der døde 26. januar 1907. Kirken blev indviet i december.

På en gravsten på Buderup kirkegård står et minde om en gammel mand på 95 år, der ved juletid 1914 gik fra Hjortdal til Aalborg over Gultentorp, hvor han besøgte en svigerinde, inden han fortsatte til Aalborg. Herfra tog han toget til Støvring. Bagermester Jensen så ham og spurgte, om han skulle køre ham hjem. "Nej tak". Bageren kørte dog efter ham og efter nogen tid ville den gamle mand med op at køre. Han døde 14 dage efter. På hans gravsten står: "Minde over Else Mariæ Madsen, født Kristensen født i Gultentorp 30. Marts 1928, død i Støvring 7. Oktober 1905. Og ægtefælle Niels Madsen, født i Hyberhusene 13. September 1820, død i Hjortdal 7. Januar 1915. Hvil i Fred".

På en anden gravsten på Buderup kirkegård står: "Fabrikant og Gårdmand Chr. Christensen, Støvring Mølle 14. 6. 1865, 12. 1. 1922. Dit Minde lever". På stenen er øverst anbragt en porcelænsplade med et fotografi af Christensen. Dette er højst sjældent i Danmark. Jeg har set det på katolske kirkegårde i Østerg. Chr. Christensen har ejet Støvring Møllegård, der ligger øst for banen og formentligt hammerværket ved Mølledammen.

To partier fandtes i den underlige by; det ene for, det andet imod, eller også var det omvendt. Grundtvigianerne mente: "Vi og så de andre. Doktor Hjort og lærer Povlsen var fine mænd i ordets egentlige forstand og hævet over partierne".

Drengene drillede hinanden: "Kommunefis" og "Løjnføjer", de sidste gik i friskolen. Det var grundtvigiansk og finest, da man skulle betale for det. Derfor var de lodne under fødderne. De to skoler var dog ikke mere uenige end at de kunne bruge samme juletræ, om end på forskellige dage.

Kantsten-Møller blev kendt: "Forøvrigt mener jeg at "Gaden" skal kantlægges". Det blev den, dog ville 2 grundejere ikke betale (1928).

På Buderup gamle kirkegård står der en 2 meter høj sten med et ligearmet kors i cirkler. Gravstedet er omgivet af lænker. På stenen står: "Elektriker Milter Christian Mark Andersen, født i Støvring i 1886 og død i Støvring 1905". Opsynsdamen, der viste mig gravstedet i 1993, syntes, at det var elektrikere i Støvring.

Det første elværk i Støvring blev bygget i 1908, det vil sige omtrent samtidigt med de store vandkraftanlæg ved Rjukan i Norge og ved Trollhåttan i Sverige, som alle er fra 1910. I 1920'erne anlagdes der små vandkraftanlæg i Gravlev og i Hyldal ved Sønderup å. Det gamle elværk i Støvring trængte derfor i begyndelsen af 30'erne til fornyelse. Bestyrelsen solgte værket og ledninger til transformatorforeningen, det vil sige til sig selv. Det blev der stor ballade ud af. Striden rasede mellem tilhængere af lavspænding og tilhængere af højspænding. To hold gadelygter blev oprettet. Det ene lyste ved lavspænding (det var sikrere), det andet ved højspænding (det var bedre til motorer). Og således blev alt ordnet på demokratisk vis (det var dyrere); (1930-32).

Bonnehøvdingen Søren Frederiksen (1853-1939) ledede med mild, men myndig hånd Højskolen og Frimenigheden. I el-striden sagde han til direktør Valdemar, Støvring Margarinefabrik: ”Klap nu i, nu da vi næsten er enige. For øvrigt er der stavfejl i din avisartikel”. Søren Frederiksen ejede Grangaarden og underviste sine børnebørn hjemme. Han holdt foredrag om husandagt samt mente, at undervisning i seksuallære var hjemmets sag. På hans gravsten står: ”O Vidunder Tro. Du slår over dybet den gyngende bro.”

Socialdemokratiet inviterede til grundlovsfest i krohaven med bal bagefter. Højskolen derimod inviterede til grundlovsfest på Lines Toft med samvær og sang bagefter. Så var man udover sjov mellem drenge og piger. Indre Mission afholdt juletræsfest for gamle i malermester Hansen's værksted. Hansen var formand og velhavende. Hans gravsted ligger lige syd for kirken, hvor han hviler ”I troen på sin Frelser”, sammen med hans familie. Hans datter, Betty Frøstrup, blev dræbt af en bil, der kørte alt for hurtigt. En lille pige sagde, at Betty var hendes bedste veninde (1935).

Højskoleforstander Jens Frederiksen skrev om ”Landbruget i Midt-Himmerland” og fotograferede børn, der badede i bækken. ”Når jeg nu med toget passerer bækken”, sagde Christian Krabsen, ”ser den meget lille ud. Da jeg var dreng, lignede den en stor å”. Affald fra mejeriet og slagteriet samt udskylninger fra de få wc med træk og slip endte urensset i bækken. Hovedparten af natrenovationen blev samlet i kuler i baghaverne og derfra kørt ud på marken af en fattig husmand fra heden.(Økologisk genbrug).

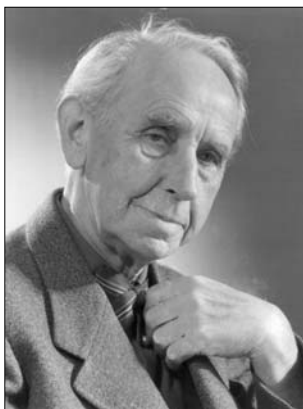
Jens Frederiksens kone Grethe Mølbak (1900-1957) fra Askov talte ivrigt om den sønderjyske og om den folkelige sag og holdt talen ved indvielsen af Idrætsforeningens fane. Hun var en myndig dame. Landstingets eneste mandfolk, blev der sagt. Hun stemte som det eneste medlem af tinget i 1953 mod dets ophævelse. I sine sidste år led hun meget, idet hun ved et uheld var blevet kastet ud af en rutebils forrude og ned i en skakt i Hobro.

G. Chr. Gregersen, Autoværksted, Støvring, Tlf. 11.

F.N. Motorcykler på lager, sælges på afbetaling, 2 brugte Motorcykler "Harley Davidson" og "F.N." sælges billigt.

Som ung sagde Dr. Hjort: ”Enten bliver samfundet kommunistisk eller også fascistisk. I øvrigt står jeg her på talerstolen for at sige min mening, ikke for at få stemmer. Her i kredsen vil det være fornuftigst at stemme på den socialdemokratiske kandidat.” Dr. Hjort var opstillet for kommunisterne. Ved folketingsvalget i 1924 fik Dr. Hjort to stemmer: Lærer og forfatter Hans Børresen Povlsen og ”Sorte Valdemar”. Sorte Valdemar havde 10 børn og fik da han blev arbejdsløs 10 kr. om ugen i fattighjælp. ”Det var skammeligt, at han skulle klare sig for så lille et beløb”, syntes N. Krabsen, der stod for hjælpen.

Dr. Hjort var kendt for sin store hjælpsomhed. Hans kone gik tur i byen med sin kat om halsen. Hun havde omkring 30 fritgående høns foruden duer og andre dyr.

Hans Povlsen

Hans Peter Børresen Povlsen var en dygtig lærer forud for sin tid med hensyn til undervisning. Han viste tegninger fra Støvring på en international udstilling i Wien for frie børnetegninger. ”Jeg underviser ikke. Jeg spiller rollen som forstående publikum, opmuntrer ”Kunsten”, men kritiserer aldrig det mislykkede”. Povlsen læste ved flere lejligheder digte og fortællinger både af andres og egne værker.

Povlsen straffede kun sjældent uden grund. En dag kort efter at hans klasseværelse havde fået en ny tørvekasse, var der brændt hul i kassen. Povlsen spurgte: ”Hvem har gjort det?” Ingen svarede. ”Så må I sidde over”. Dagen efter gentog han spørgsmålet med samme resultat som dagen før. Den tredje dag gav han klassen en undskyldning. Det var hans egen søn, Stig, der havde gjort det.

”Engang”, fortalte vejassistantens Otto, ”stod jeg og snakkede med dig ved indgangen til Povlsens klasseværelse. Da du vendte dig om, fik du en snebold i nakken. Den var kastet af snedker Nielsen's Andreas, en af de tre musketerer. Men Povlsen var af en anden mening, så han gav mig en lussing. Nå, jeg fik hævn. Om eftermiddagen legede drengene nede ved mølledammen, og jeg fik lokket Andreas for langt ud på isen, helt derud, hvor svanerne var. Andreas var gledet på isen hen til slusen. Man kunne se ham ligge på bunden. Han blev stærkt forkommen reddet op af vandet”.

Førstelærer og kirkesanger Alfred Alstrup var en dygtig administrator. For de små børn var han en god lærer. De store drenge sagde: ”Alstrup kunne give en proper næve”. Alstrup fik ridderkorset for sit virke for at oprette Støvring Folkebibliotek. Der startede med 800 bind. Læge Hjort's bibliotek var på ca. 3000 bind, men det blev også brugt som byens universitetsbibliotek. Dr. Hjort underviste gratis flere elever, der søgte ind på Aalborg Katedralskole i latin.

En af min classes dygtigste elever var Kristian Søgaard Pedersen. Kristians far blev kaldt Niels Peter ”For løjer”, da han ofte brugte dette udtryk. Han boede i Mastrup og havde 12 børn, hvilket ikke var ualmindeligt dengang. Alstrup kunne ikke lide Kristian. Han var for dygtig. Kristian var et mekanisk geni og blev kaldt for professoren, da han læste alt, han fik fat på. Når han blev sendt på indkøb hos købmand Lillienskjold, tog han dobbelt så lang tid om at komme hjem som ud. Han skulle læse de aviser, der var blevet brugt til indpakningen af varerne.

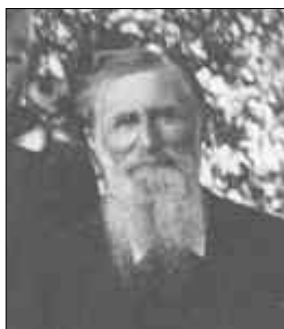
Da jeg i 1929 var blevet optaget på Aalborg Katedralskole, sagde min mor til fru Søgaard, der på den tid var lejer hos os, at det gjorde mindre at Kristian ikke blev student. Han kunne bedre klare sig uden den end Gorm Erik kunne, da han i modsætning til mig ikke kom fra et borgerligt hjem. Det skurede stærkt i mine øren.

Kristian omkom i 1933, 16 år gammel, da han var ved at smøre en hakkelsesmaskine på Oplev Hede-gaard. En karl havde sat den i gang. Han blev begravet i en åben kiste, hvilket fru Hjort syntes var underligt. Familien var tilhængere af Jehovas Vidner. En lignende ulykke skete nogle år senere, hvor en ung mekaniker fra Nørre Sundby var klatret op i vandværkets mølle for at reparere den. Den blev ligeledes ubetænksomt sat i gang, og mekanikeren fik revet sin ene arm af og døde af blodtabet.

Lærer Alstrup kunne spørge om hvorfor folk, der ikke selv havde børn, skulle være med til at betale for skolen, og han gav selv svaret: ”Boghandleren havde brug for at de unge, som han ansatte, kunne læse og skrive”. De ældste elever fik han til at afholde valg, hvor der blev opstillet kandidater for hvert parti. Alstrup opstillede i 1929 mig som kandidat for socialdemokraterne.

Lærerinde frk. Gjærn brugte tretræksystemet: ”Op, ned, op”, ved undervisning i skrivning, en ikke særlig god måde at lære at skrive pænt på, da man jo gentog sine fejl ved at køre i samme spor.

Ved undervisning i regning brugte frk. Gjærn ”Bom-bom legen”. Hvis hun for eksempel øvede i 3-tabellen, sagde den første elev ”1”, den næste ”2” og den tredje skulle sige ”Bom-bom”. Tog man fejl var man ude. En af de dygtigste elever til denne leg var Kristian Søgaard Pedersen.

Bitsch-Lavridsen

Alstrups forgænger Sixtus Daniel Bitsch-Lavridsen var en hyggelig mand med fuldskæg. Han blev kendt landet over for sin metode til at lære folk at synge og oprettede 11 kor, der dog alle fik en kort levetid.

Han var Indre Missionsmand og afholdsmand og anbefalede ved vælgermøder folk at stemme på den kandidat af deres parti, der var afholdsmand. Ved hans afgang sidst i 1924 blev der sunget en sang skrevet af ”Alma”. Børnene fik chokolade og boller i hans have syd for skolen.

”Povlsen og de andre lærere tog os med ud i naturen og viste os blomsterne, så vi kunne røre ved dem. Så det var dygtige lærere vi havde, som lærte os meget, vi kunne tage med os”, fortalte Jenny Sørensen.

Slagter Niels Axelsen kaldet ”Let på tå”, da han haltede, kørte rundt med sin tohjulede lukket kassevogn trukket af en hest og solgte ”gode ben”. Når han og ”Fisker-La’s” (Hæsum Larsen) mødtes, skændtes de om, hvad der var bedst: ”Ben eller Fisk”. Småpigerne flygtede skræmt, når de mødte dem.

Folk hentede mælk på mejeriet, senere kom der en mælkeemand, der kørte rundt med sin hestevogn, hvorpå der var tre store beholdere, henholdsvis til sød-, kærne- og skummetmælk og en lille til fløde. Desuden solgte han isblokke til isskabe. Om aftenen hentede man mælk på gården ”Solvang” nede ved stationen.

Mælkehandler i Jernbanegade

En af de mælkeænd, der kørte mælk til mejeriet, var Niels Pedersen i Fløe. Han havde været chauffør i København, men dukkede en dag op hos Markus og Stine Nielsen i Fløe. Her blev han karl og gift med deres datter Louise. Louise ville gerne adoptere en plejedatter, hun havde. Hun fik, hver gang hun søgte, at vide at der lige manglede et papir for at det skulle gå i orden. En dag blev Niels arresteret og sat i Nibe arrest. Han var anklaget for hestetyveri og for at have blandet sin egen mælk med mere fedtrig mælk fra andre spande, når han kørte mælk til mejeriet. Niels hængte sig i arresten, og nu kunne Louise adoptere plejedatteren. Det papir, der manglede, var Niels's straffetest, da han også i København havde stjålet.

Direktør Valdemar, der fremstillede margarine i Støvring, men havde været mejeridirektør i Aalborg, snakkede om, at mælken burde pasteuriseres, et synspunkt kredslæge i Nørresundby Gundtoft ikke gav ham ret i. Gundtoft henviser til, at Aalborg amt havde det største antal tilfælde af tuberkulose i Danmark; men alligevel anbefaler han at drikke ”rå tuberkelfri mælk”. Hvordan man skulle få fat i denne, nævner han ikke (1930).

I 1917 var der en stor mæslingeepidemi, der ligeledes krævede en del dødsopfre, og i 1919 døde mange af den influenza, som gik under navnet den spanske syge. Læge Hjort blev dog ikke angrebet, selvom han kom i forbindelse med de mange syge i Støvring og omegn. Men både før og senere døde mange af influenza, således Stine Østergaard. På hendes gravsten på Buderup gamle kirkegård står: ”Her hviler Stine Østergaard, født på Møen den 26. Februar 1866, kom i sin ungdom til Amerika, hvor hun blev gift, virkede sammen med sin mand i Støvring Højskole siden 1885. Døde i Aalborg den 13. marts 1897. Venner satte dette Minde. Stenen rejst 11. April”.

Hun tjente i Chicago og i april 1879 var hun i den flok, som Pastor Jacob Holm førte til Elkhorn Højskole, hvor den første sommerskole skulle åbnes. Her var Kristian Østergaard lærer. De sidste 2-3 år boede de i Ashland Højskole. Indskriften på stenen er af pastor Bøberg, der havde arbejdet på Støvring Højskole og en overgang var præst i USA.

Kristian Østergaard (1855-1931) grundlagde Højskolen i 1885 i samarbejde med ”oprøreren”, gartner Mosbæk. Dette samarbejde bevirkede, at myndighederne ikke ville støtte højskolen, hvorfor Østergaard efter sin kones død opgav og rejste til USA.

Engang stod Klok-Aage (Hagelberg) og en anden dreng nede ved forsamlingshuset og så på ringridning, da kirkeklokken ringede til gudstjeneste kl. 10. Drengene blev enige om at pjække fra kirkegang. Næste gang de var til konfirmationsforberedelse, bebrejdede pastor Plesner den anden dreng, at han ikke var i kirke i søndags. Drengen svarede at Aage også havde pjækket. ”Nej, ham så jeg om eftermiddagen i Sørup kirke”.

Klar til ringridning i Støvring

Årlige tilbagevendende begivenheder var ringridning i februar-marts og dyrskuets i juni på pladsen nord for kroen. Det fejredes med flag og musik fra morgenstunden. De udstillede dyr bedømtes efter race, alder og køn.

I Støvring var der ikke marked således som i Skørping. I stedet for afholdtes hyppige auktioner. De blev annonceret på følgende måde: ”Mandag kl. 1½ afholder handelsmændene, gårdejer Anton Petersen, Støvring Bakmølle, og gårdejer Peter Petersen, Sørup, auktion ved Støvring Gæstgivergård over 30 gode kælvekøer og kvier. 50

gode l. og 2. lægs søer og et parti smågrise. Kredit i 4 måneder. Udenherreds købere vil blive afkrævet soliditetsbevis. Dommerfuldmægtigen i Nibe”.

Støvring Maskinforretning anbefaler sig med levering af alt i forårsredskaber og maskiner. Gode betalingsvilkår. J.C. Andersen, tlf. 88. (Viborgvej 6)

Foredragsforeningen holdt foredrag i forsamlingshuset med taler og oplæsning af kendte forfattere som Richard Gandrup, Johan Skjoldborg, Thomas Olesen Løkken og Jens Thise. Magister Jens Rosendal og professor Marius Kristensen fra Askov holdt foredrag på højskolen. Engang optrådte 7 skolepiger, en hund og en melsæk med to stykker på skolens loftsrum med de runde loftsider.

Et andet hold dilettanter spillede: ”Charles tante og Charlottes onkel” og ”I pensionatet”. Der blev afholdt koncerter, hvor Sigurd Mosborg fra Støvring spillede sammen med udefra kommende musikere og koncertsangere.

Idrætsforeningen kunne melde: ”Idrætsforeningen afholder stort karneval søndag den 16. ds. kl. 8. De maskerede, der ikke er mødt inden kl. 9 erholder ingen præmier De to smukkeste damer og de to mest komiske herrer erholder præmier. Salen er flot dekoreret og flot belyst. Vegger Jazz Band medvirker”.

På et gravsted fra omkring 1890 på Buderup kirkegård over familien Danielsen fra Sørup står 3 gravsten. På den ene står: ”Sidste Farvel Frederik Danielsen fra Ungdommen i Sørup”. En ejendommelig indskrift, da man i sådanne tilfælde plejer at skrive fra familie og venner. Måske den første spire til ungdomsforeninger på egnen.

Cirkus optrådte på snedker Abildgaards mark. Her kunne den største fornøjelse være at se en abe eller at ride væddeløb på heste ud af landevejen.

Væltet motorvogn ved Støvring station

En del kaotiske begivenheder samlede mange børn og voksne som tilskuere. I 1931 kørte et eksprestog, der kom sydfra, ind i et holdende godstog så vragstumper spredtes over hele stationen. Sammenstødet kunne høres over hele byen. Nogle år senere (1935) væltede en dieselmotorvogn, der kom med for stor fart sydfra. I begge tilfælde omkom ingen mennesker; men lokomotivfører Røjel, Vejgaard, der førte eksprestoget, døde kort tid efter af chokket.

Man må antage, at en væsentlig i disse to ulykker, er det store fald fra Skørping til Støvring, der bevirker, at det var svært at bremse de lange tog med datidens bremser, som det også nævnes i følgende historie, som jeg for hørte for nylig i en samtale mellem to jernbanefolk: ”En lokomotivfører, der kaldes Ole Sjøllænder, kørte engang i 1912 eller 13 et tog fra Skørping mod Støvring, da han og fyrbøde-

ren, Boje, så et menneske på skinnerne. Lidt efter så de et hoved trille ned i engen. Man fandt det aldrig. På Støvring station spurgte man Ole Sjællænder, hvorfor han ikke bremsede. Jo da, men han nåede ikke at få toget bremsat. Der var for få bremsevogne med”.

Under sidste verdenskrig blev Støvring ofte overfløjet af tyske fly, der kom fra Aalborg. En sommerdag hørte vi flylarm, der lød anderledes end sædvanlig. Vi gik ud på køkkentrappen til vores hus på Viborgvej. Herfra så vi to øvelsesfly, der kom fra nordvest. Det ene tabte fart og var ved at falde ned. Men hvor ville det ske? Flyet fløj lavt henover Grangaarden, idet den drejede mod nordøst. Den fløj i en smuk, skråt hældende parabel og landede med et brag øst for banen overfor Katvadgården. Folk strømmede straks til, selv om politiet og lidt efter tyskerne forsøgte at holde dem på afstand. Den tyske flyver havde fået maven sprættet op. En enkelt tilskuer råbte, at det havde tyskeren godt af. Min hjemmelsmand til denne episode, sagde til ham, at det skulle han ikke sige.